



Ἡ Εὐλογία τῶν σταφυλιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως*

*Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἐπικούρου Καθηγητοῦ Α.Π.Θ.*

ΣΤΗΝ ἀρχαία Ἐκκλησία, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προσφορᾶς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου γιὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, προσφέρονταν καὶ εὐλογοῦνταν καὶ ἄλλα προϊόντα, ὅπως σῖτος, ἔλαιον, μέλι, σταφύλια καὶ ἄλλα ὀπωρικά, καθὼς ἐπίσης γάλα, τυρός, καρποί, ἄνθη, ἀκόμη καὶ ζῶα.

Ἡ πρώτη ὁμως ἐκκλησιαστικὴ ἀντίδραση στὴν παλαιὰ αὐτὴ συνήθεια ἦλθε ἀπὸ τὸν γ' ἀποστολικὸ κανόνα, ὁ ὁποῖος, προκειμένου νὰ διαφυλάξει τὴ βιβλικὴ-ἀποστολικὴ παράδοση τῆς προσφορᾶς κατὰ τὴ θεία Εὐχαριστία μόνον ἄρτου καὶ οἴνου, ἀπνύγρευσε τόσο τὴν ἐκ τοῦ Παλαιοδιαθηκικοῦ Νόμου προερχόμενὴ συνήθεια τῆς θυσίας ζώων στὸ ἱερό, ὅσο καὶ κατὰ τὴ θεία Λειτουργία προσφορὰ μὴ εὐχαριστιακῶν καρπῶν καὶ προϊόντων.

Ὁ ἐν λόγῳ κανόνας μὲ τὰ εὐχαριστιακὰ δῶρα ἐπιτρέπει μόνο τὴν προσφορὰ νέων χίδρων (νέα στάχυα σίτου) καὶ σταφυλιῶν, μὲ τὴν ἐπεξήγηση ὅτι ἡ προσφορὰ αὐτὴ γίνεται «*τῷ καιρῷ τῷ δέοντι*», τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ τῆς ὀρίμανσης τῶν καρπῶν καὶ τῶν

φρούτων· *«οὐχ ὡς θυσίαν τῶν ὀρίμων καρπῶν»*. Ἡ κατ' ἔτος αὐτὴ προσφορὰ τοῦ σίτου καὶ τῶν σταφυλιῶν, ὡς ἀπαρχῶν εὐλογία, εἶχε καὶ τὸ χαρακτῆρα τῆς εὐχαριστίας πρὸς τὸ Θεὸ *«τῷ οἰκονομοῦντι τὰ πρὸς ζῶάρκειαν καὶ θεραπείαν ἡμῶν»*.

Στὸ διαχωρισμὸ τῶν ἐξωευχαριστιακῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὴν προσφορὰ καὶ προσκομιδῆ τῆς θείας Λειτουργίας ἐπέμεινε καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος (419), ἡ ὁποία διὰ τοῦ 37/44 κανόνα τῆς ἀποφάσισε νὰ μὴν ἀναμιγνύονται μὲ τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο οἱ ἀπαρχές, εἴτε μέλι, εἴτε γάλα, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ νὰ εὐλογοῦνται ξεχωριστά, *«ὡς ἐκ τοῦ ἀγιάσματος τοῦ Κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος διΐστασθαι»*. Ἐπέτρεπε μόνον τὴ συμπροσφορὰ *«σταφυλῶν καὶ σίτου»*, μὲ τὴν ἔννοια πάντοτε τῶν ἀπαρχῶν καὶ ὄχι τῆς θυσίας, ὅπως ἀκριβῶς ἤθελε καὶ ὁ προηγούμενος ἀποστολικὸς κανόνας.

Σὲ ὀρισμένες ἐκκλησίες, ὅμως, οἱ ἱερεῖς συνέχισαν, μέχρι τὸ τέλος τοῦ Ζ' τοῦλάχιστον αἰώνα, νὰ ἀναμειγνύουν χυμὸ σταφυλιῶν μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία, καὶ *«κατὰ τὸ κρατῆσαν ἔθος... ἅμα τῷ λαῷ διανέμειν ἀμψότερα»*. Τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐπελήφθη ἐκ νέου ἡ ἐν Τρούλλῳ ΣΤ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδος (Πενθέκτην, 691), ἡ ὁποία διὰ τοῦ 28ου κανόνα τῆς ὄρισε ἡ σταφυλὴ νὰ λογίζεται ὡς ἀπαρχὴ καὶ *«ιδιδικῶς τοὺς ἱερεῖς εὐλογοῦντας, τοῖς αἰτοῦσι ταύτης μεταδιδόναι»*· νὰ εὐλογεῖται δηλαδὴ ξεχωριστὰ καὶ νὰ δίδεται στοὺς πιστοὺς, προφανῶς μετὰ τὴ θεία Λειτουργία, *«πρὸς τὴν τοῦ δοτῆρος τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν»*.

Εὐχὲς ἀπαρχῶν ἔχουν διασωθεῖ στὴ λειτουργικὴ μας παράδοση ἀπὸ τὸν τρίτο αἰώνα, ὅπως καὶ στὰ λειτουργικὰ χειρόγραφα συναντοῦμε *«Εὐχὴ ἐπὶ προσφερόντων ἀπαρχάς»*, ἢ *«Εὐχὴ ἐπὶ προσφερόντων καρποὺς νέους»*, ὅπως π.χ. σταφύλια, σῦκα, ρόδα, μῆλα, ροδάκινα, πέρσικα κ.ἄ. Πρόκειται γιὰ σύντομα κείμενα γεμᾶτα εὐχαριστία στὸ Θεό, ὁ ὁποῖος ἔδωσε *«καρποὺς παντοδαποὺς εἰς εὐφροσύνην καὶ τροφήν τοῖς ἀνθρώποις»*. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ σειρά του ἀντιπροσφέρει *«ἀπαρχὴν καρπῶν»*, πιστεύοντας ὅτι ἡ προσφορὰ του αὐτὴ γίνεται εὐαρέστως δεκτὴ ἀπὸ τὸ Θεό. Διατηρεῖται ἔτσι, μέσῳ τῶν πρωτογεννημάτων, ζωντανὴ ἡ ἀνάμνηση καὶ κοινωνία τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ βεβαία ἡ πρόγευση καὶ ἐλπίδα τῶν αἰωνίων θησαυρῶν καὶ ἀπολαύσεων.

ΜΕ τὴν ἀρχαία αὐτὴ παράδοση, καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὴν πράξη τῆς εὐλόγησος τρύγου, σχετίζονται καὶ δύο χαρακτηριστικὲς τελετὲς τοῦ βυζαντινοῦ Εὐχολογίου καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐθιμοτυπίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ πρώτη τελετὴ μαρτυρεῖται στὸν παλαιότερο λειτουργικὸ κώδικα, τὸ Βαρβερινὸ Εὐχολόγιο 336 (8-9 αἰ.), μὲ τὸν τίτλο «*Εὐχὴν γινομένην ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅτε πρὸς συνήθη ἐπιτελεῖ τὴν τρύγην ὁ βασιλεύς*». Ἀπὸ μεταγενέστερους κώδικες πληροφοροῦμαστε ὅτι ἡ τελετὴ αὐτή, ἡ ὁποία εἶχε δύο εὐχὲς γιὰ τοὺς βασιλεῖς, γινόταν στὸ Ναὸ τῶν Βλαχερνῶν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν 15η Αὐγούστου.

Ἡ σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος προφανῶς, ὅπως συνήθιζόταν ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τοῦ τρύγου καὶ προσέφερε στὸν Πατριάρχη ἀπὸ τὸ νέο καρπὸ τῆς ἀμπέλου. Μνεῖα τοῦ γεγονότος κάνει καὶ ὁ Βαλσαμῶνας, ὁ ὁποῖος τὸ συνδέει σαφῶς μὲ τὴν ἐτήσια προσφορὰ τῶν ἀπαρχῶν καὶ κυρίως τῶν σταφυλιῶν μετὰ τὴ θεία Λειτουργία.

Ἡ δευτέρη τελετὴ τοῦ τρύγου μαρτυρεῖται καὶ περιγράφεται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Ζ' τὸν Πορφυρογέννητο (945-959) στὸ ἔργο του *Ἐκθεσις τῆς Βασιλείου Τάξεως* καὶ στὸ κεφάλαιο «*Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τρυγητοῦ ἐν προκένσῳ τῆς Ἱερείας*». Ἐξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα, λοιπόν, τῆς Ἱερείας, περιοχῆς ποὺ βρισκόταν στὴν ἀσιατικὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων, τῶν ἀξιωματῶν καὶ τοῦ βασιλέως, ὁ Πατριάρχης, τὴν ἡμέρα τοῦ τρύγου, φορώντας τὸ φελώνιο καὶ τὸ ὠμοφόριο, εὐλογοῦσε τὰ σταφύλια μὲ εἰδικὴ εὐχὴ «*κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀκολουθίαν*».

Ἡ τελετὴ αὐτή, ἡ ὁποία πλαισιωνόταν ἀπὸ αὐτοσχέδιους ὕμνους, ἀνταλλαγὴ σταφυλιῶν μεταξὺ Πατριάρχου καὶ αὐτοκράτορος καὶ γεῦμα, τόνιζε τὴν ἀρμονικὴ συνύπαρξη κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας καὶ εἶχε τὸ χαρακτῆρα τῆς ἀντίδρασης ἀπέναντι σὲ παγανιστικὰ διονυσιακὰ στοιχεῖα ποὺ ἐπικρατοῦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κατὰ τὸν τρύγο, τὸ πάτημα τῶν σταφυλιῶν καὶ τὴν ἀποθήκευση τοῦ μούστου στὰ πιθάρια.

Εἶναι σαφές, λοιπόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατὰ παλαιὰ συνήθεια εὐλογοῦσε πάντοτε τὸν τρύγο καὶ τὰ σταφύλια, ὅπως ἀκριβῶς

ἔκανε καὶ μὲ τὶς ἄλλες ἀπαρχὲς καὶ τὰ πρωτογεννήματα. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ κανόνας ποὺ ἐπιβάλλει τὴν εὐλογία τοῦ σίτου καὶ τῆς σταφυλῆς, πρὶν αὐτὰ ἀναλωθοῦν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς.

* * *



ΣΥΝΕΧΕΙΑ αὐτῆς τῆς παράδοσης εἶναι ἀκριβῶς καὶ ἡ εὐλογία τῶν σταφυλιῶν κατὰ τὴν 6η Αὐγούστου, ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως. Διασώζεται μάλιστα καὶ εἰδικὴ εὐχή, ἡ ὁποία στὰ χειρόγραφα μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 10ο αἶώνα, μὲ διάφορους τίτλους, ὅπως «*Εὐχὴ τοῦ σταφυλιοῦ*», «*Εὐχὴ εἰς μετάληψιν σταφυλῆς*», «*Εὐχὴ ἐπὶ σταφυλῆς καὶ πάσης ὀπώρας*», «*Εὐλογία ἀμπέλου καὶ*

σταφυλῆς». Εἶναι λιτὴ καὶ σύντομη εὐχή, μὲ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία εὐχαριστεῖ τὸ Θεό, ποὺ «*διὰ τῆς τοῦ ἀέρος εὐκρασίας, καὶ τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς καὶ τῆς τῶν καιρῶν γαλήνης*» εὐδόκησε, ὥστε ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου νὰ ὀριμάσει φυσιολογικὰ καὶ στὴν κατάλληλη ὥρα, προκειμένου νὰ εὐφραίνει αὐτοὺς ποὺ τὸν γεύονται καὶ νὰ προσφερθεῖ «*ὡς δῶρον εἰς ἐξιλασμὸν ἁμαρτιῶν, διὰ τοῦ ἱεροῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ*». Ὅπως βλέπουμε εἶναι σαφῆς ἡ σύνδεση τῆς σταφυλῆς μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία.

Σὲ μεταγενέστερα χειρόγραφα μαρτυρεῖται καὶ ἄλλη «*Εὐχὴ εἰς ἀπαρχὰς σταφυλῆς καὶ συκῶν τῆς στ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως*», ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴν εὐλογία μόνον τῆς σταφυλῆς καὶ μὲ σαφὴ πάλι ἀναφορὰ στὴν πνευματικὴ ἐλευθερία ποὺ ἐγγυῶνται ὁ Χριστὸς καὶ ἡ εὐχαριστιακὴ ζωή.

Δὲν εἶναι πάντως σαφὲς ἀπὸ πότε ἡ εὐλογία τῶν σταφυλιῶν, ἀρχαία ὄντως παράδοση, συνδέθηκε μὲ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐὰν λάβουμε ὑπόψη ὅτι ἡ ἑορτὴ αὐτή, ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι γνωστὴ στὰ Ἱεροσόλυμα ἐπίσημα ἀπὸ τὸν 7ο αἶώνα, καὶ στὸ βυζαντινὸ ἑορτολόγιο τὸν 9ο αἶώνα, δὲν ἀποκλείεται ἡ σύνδεση αὐτὴ νὰ ἔγινε ἐξ ἀρχῆς. Ἄλλωστε τότε, στὸ τέλος δηλαδὴ τοῦ 7ου αἶώνα, ἔγινε, ὅπως

εἶδαμε, καὶ ὁ ὀριστικὸς διαχωρισμὸς τῶν ἀπαρχῶν ἀπὸ τὴν προσφορὰ τῶν εὐχαριστιακῶν δώρων.

* * *

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ἀσφαλῶς εἶναι γιὰ τὴν τελικὰ τὰ σταφύλια εὐλογοῦνται κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως. Σὲ σχετικὰ παλαιὸ λειτουργικὸ τυπικόν, αὐτὸ τῶν Κασούλων (12 αἰ.), σημειώνεται ὅτι ἡ εὐλογία τῶν σταφυλιῶν, γινόταν ἀπὸ τὸν ἱερέα τὸ Δεκαπενταῦγουστο, μετὰ τὴ θεία Λειτουργία.

Κάτι ἀνάλογο γινόταν, ὅπως εἶδαμε, καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τὸ Δεκαπενταῦγουστο ὁ Πατριάρχης εὐλογοῦσε τὰ σταφύλια στὸ ναὸ τῶν Βλαχερνῶν, παρουσία τοῦ αὐτοκράτορα.

Οἱ περισσότερες πάντως πηγὲς συνδέουν τὴν εὐλογία τῶν σταφυλιῶν μὲ τὴ Μεταμόρφωση. Ἡ *Τυπικὴ Διάταξη* Νείλου Ἱερομονάχου, τοῦ 13ου αἰ., σημειώνει ὅτι «*ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἑορτῇ καταλύομεν σταφυλάς, καθὼς τὸ τῆς ἐκκλησίας διεξέεισι τυπικόν*». Παράδοση τῶν Πατέρων θεωρεῖ καὶ τὸ *Τυπικόν* τοῦ Ἁγίου Σάββα τὴν εὐλογία τῶν σταφυλιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς εἶδση ἔχει καὶ τὸ *Τυπικόν* τοῦ Ρήγα, τὸ ὁποῖο ὁμῶς προσδιορίζει ἀκριβῶς καὶ τὸ σημεῖο τῆς Λειτουργίας, ὅπου γίνεται ἡ εὐλογία αὐτή: «*Μετὰ δὲ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν, ψάλλομεν τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς καὶ τὸ κοντάκιον καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν καὶ εὐλογεῖ διὰ τῆς τεταγμένης εὐχῆς τὰς παρατεθειμένας πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ σταφυλάς*».

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ χρόνος εὐλογίας τῶν σταφυλιῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κλιματολογικὴν συνθήκην κάθε περιοχῆς καὶ τὴν περίοδο ὠρίμανσης τῶν καρπῶν αὐτῶν.

Ἐπομένως, δὲν εἶναι καθόλου παράξενο τὸ γεγονὸς ὅτι ἀλλοῦ τὰ σταφύλια εὐλογοῦντο τὸ Δεκαπενταῦγουστο καὶ ἀλλοῦ στὴν 6 Αὐγούστου. Σύμφωνα μάλιστα μὲ ἀγιολογικὴς πηγὲς προσφορὰ σταφυλιῶν γινόταν καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὴν 14ην Σεπτεμβρίου.

Ἐκτός, ὁμῶς, ἀπὸ τὴν κλιματολογικὴν συνθήκην εἶναι πολὺ πιθανὸν στὴ σύνδεση τῆς εὐλογίας τῶν σταφυλιῶν μὲ τὴν Μεταμόρφωση νὰ ἔχουν συμβάλει καὶ παλαιὲς ἱστορικὲς καταβολές

τῆς ἑορτῆς αὐτῆς. Τὸ *Ἱεροσολυμιτικὸ Κανονάριο* συσχετίζει τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο πὼς ἓνα ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα τῆς ἑορτῆς, ποὺ διαβάζονταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὰ Ἱεροσόλυμα, μι-
λᾷ ἀκριβῶς γιὰ τὴν πλήθυνση τῶν κήπων, τῶν ἀμπελώνων καὶ τῶν συκεώνων.

* * *

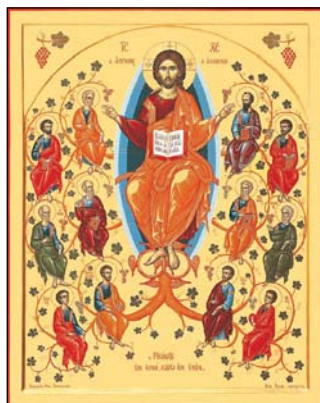
Η ΕΥΛΟΓΙΑ τῶν σταφυλιῶν κατὰ τὴ Μεταμόρφωση κατανο-
εῖται ἐπίσης, καὶ μέσα ἀπὸ τὶς θεολογικὲς, ἀνθρωπολογικὲς καὶ
κοσμολογικὲς διαστάσεις τῆς ἑορτῆς αὐτῆς. Ὁ Κύριος «*ἡμέρας
εἶξ*» ἢ «*ὡσεὶ ἡμέρας ὀκτώ*», μετὰ τὴν πρόρρηση τοῦ Πάθους Του,
«*εἰς ὄρος ὑψηλόν... μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν (Πέτρου, Ἰα-
κώβου καὶ Ἰωάννου), καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς*».

Αὐτὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου,
ἀλλὰ καὶ ὁ κυρίαρχος τῶν ἐσχάτων. Αὐ-
τὸς εἶναι ἡ ἀμπελος «*ἐν οὐρανοῖς μὲν
ἔχουσα τὴν ρίζαν, ἐπὶ γῆς δὲ τὰ κλήματα·
ἀμπελος κλαδευομένη τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ
τὴν ρίζαν· ἀμπελος μετὰ τρίτην ἡμέραν
τοῦ κλαδευθῆναι βλαστάνουσα τὸν βότρυν
τῆς ἀναστάσεως*».

Εἶναι φυσικό, λοιπόν, μὲ τὴ Μεταμόρ-
φωση τοῦ Κυρίου νὰ φωτίζεται καὶ νὰ
δοξάζεται ὁλόκληρος ὁ κόσμος. Ἡ κτίση
φαιδρύνεται καὶ ἀποκτᾷ τὴ λαμπρότητα ποὺ εἶχε κατὰ τὸ χρόνο
τῆς δημιουργίας.

Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο καὶ ἡ κτίση, ἀνταποκρινόμενη
δοξολογικὰ σ' αὐτὴ τὴ δωρεὰ καὶ τὴν ἐλπίδα, ἀναφέρεται πρὸς
τὸ Δημιουργό της καὶ τὸν εὐχαριστεῖ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία
στὴν πιὸ κατάλληλη ἑορτῇ, τῆς Δημιουργίας καὶ τῶν Ἐσχάτων
τῆς ἀνανέωσης καὶ τῆς ἐλπίδας, συνθηθίζει νὰ εὐλογεῖ τὸν κόσμο
καὶ τὶς ἀπαρχές του, ἐπιβεβαιώνοντας ἔτσι ὅτι ἡ ἀνανέωση ἀρχί-
ζει ἀπὸ τὸ Θεό, περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴ φύση καὶ καταλήγει στὴ
σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εὐλογία τῶν σταφυλιῶν, τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν αὐτῶν
ἀπαρχῶν τοῦ κόσμου, εἶναι μία λειτουργικὴ πράξη ποὺ τονίζει



ἰδιαίτερα τὴ δοξολογικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ προσφορὰ τῆς ὕλης καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς στὸ Δημιουργὸ Θεὸ καὶ κτίστη τῶν ἀπάντων. Πολὺ περισσότερο μάλιστα, ὅταν ὁ καρπὸς αὐτὸς τῆς ἀμπέλου μᾶς δίδει τὸ κρασί, ποὺ ὁ Χριστὸς εὐλόγησε στὴν Κανᾶ, γιὰ νὰ τονίσει τὴν ἐν Χριστῷ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ μᾶς τὸ παρέδωσε στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, ὡς τὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ ψωμί, τὴν ὥρα τῆς θείας Λειτουργίας ἀφθαρτοποιοῦνται χαρισματικά, μεταποιούμενα σὲ Κυριακὸ «*σῶμα καὶ αἷμα*», θεία Εὐχαριστία.

Ἐκτὸς τούτων, ἡ εὐλογία τῶν σταφυλιῶν τονίζει καὶ τὴν ἀνάγκη συνεχοῦς πνευματικῆς καρποφορίας καὶ μεταμορφωτικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου, καθόσον «*οἱ τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν διαπρέψαντες, καὶ τῆς ἐνθέου δόξης ἀξιοθήσονται*».



(*) Περιοδ. «**Ἐφημέριος**», Σεπτέμβριος 2000, σελ. 11-14. Ἐπιμέλ. ἡμετ.